

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра моніторингу довкілля та природокористування

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Ландшафтно-екологічне планування заповідних територій
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти другий / магістерський
галузь знань 10 Природничі науки
(шифр і назва)
спеціальність 101 «Екологія»
(шифр і назва)
освітня програма Заповідна справа
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни за вибором
(обов'язкова / за вибором)
факультет ІНІ екології

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою Навчально-наукового інституту екології

31 серпня 2020 року, протокол № 10

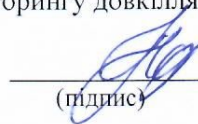
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Клещ А. А. ст. викл. кафедри моніторингу довкілля та природокористування
ННІ екології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри моніторингу довкілля та природокористування

Протокол № 14 від “31” серпня 2020 року

Завідувач кафедри моніторингу довкілля та природокористування

(підпис)

Максименко Н. В.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Заповідна справа» (магістр)
назва освітньої програми

Гарант освітньої програми другого рівня «Заповідна справа» (магістр)

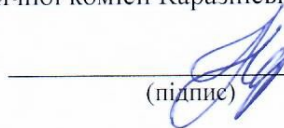

(підпис)

Максименко Н.В.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією Каразінського навчально-наукового інституту екології

Протокол від “31” серпня 2020 року, протокол № 10

Голова методичної комісії Каразінського навчально-наукового інституту екології

(підпис)

Максименко Н.В.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Ландшафтно-екологічне планування заповідних територій” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістр
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)
спеціальності 101 Екологія,
освітньо-професійної програми Заповідна справа

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни
формування у студентів системи знань, умінь і навичок застосування ландшафтно-екологічного планування як інструменту територіальної організації у галузі заповідної справи.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни
теоретична і практична підготовка студентів для проведення діяльності з організації та оптимізації територіальної структури об'єктів природно-заповідного фонду та формування екологічної мережі.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й магістерський рівень	2-й магістерський рівень
Семестр	
3 -й	3-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
8 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
- год.	- год.
Самостійна робота	
66 год.	78 год.
Індивідуальні завдання	
- год.	

1.5. Заплановані результати навчання

Студенти мають набути таких компетентностей:

- здатність вільно оперувати базовим термінологічним апаратом з тематики територіальної організації об'єктів природно-заповідного фонду та екомереж : «екологічна мережа», «мережа об'єктів природно-заповідного фонду», «локальні елементи екологічної мережі», «базові резервати екологічної мережі», «буферні зони об'єктів природно-заповідного фонду», «екологічні коридори» тощо;

- уміти визначати прикладні задачі у галузі заповідної справи, вирішення яких можливе завдяки залученню методики ландшафтно-екологічного планування або її окремих елементів;

- вміння здійснювати оцінку основних елементів екологічної мережі на ступінь придатності щодо виконання покладених на них функцій;

- здатність корегування територіальної конфігурації проектованої екологічної мережі з урахуванням сучасної територіальної структури землекористування (на основі типів освоєння);

- оцінювати можливість екологічної мережі виконувати покладені на неї функції на основі аналізу параметрів її елементів та їхньої просторової конфігурації;

- використовувати нові пошуково-інформаційні технології для самостійного набуття знань у галузі;

- здатність входити до групи з розробки проекту екологічної мережі на регіональному та

локальному рівнях у якості розробника та або експерта;

- розробляти алгоритми планування екологічної мережі на регіональному та локальному рівнях;
- оцінювати відповідність проектів екологічних мереж щодо вимог географічних та біогеографічних принципів їхньої організації;
- уміння аналізувати структуру регіональної екологічної мережі та надавати рекомендації щодо її оптимізації.
- організовувати процес пошуку територій перспективних до заповідання та включення до складу екологічної мережі;
- проводити оцінку біорізноманіття та і чутливості біотопів ландшафту(ів) заповідних територій та земель екологічної мережі;
- орієнтуватися у змісті міжнародних природоохоронних ініціативах та розуміти можливості їх впливу на процеси заповідання та планування екологічних мереж;
- співвідносити особливості територіальної організації (в тому числі зонування) та правовий статус об'єктів природно-заповідного фонду України;
- уміти розраховувати показники та надавати оцінку еколого - господарському стану території;
- бачити важливість та аналізувати наслідки та особливості використання об'єктів природно-заповідного фонду у рекреаційно - туристичній діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Ландшафтно-екологічне планування як інструмент формування екологічної мережі.

Тема 1. Можливості ландшафтно-екологічного планування у галузі заповідної справи в Україні.

Міжнародний досвід використання ландшафтного планування у заповідній справі. планування. Етапи ландшафтного планування. Ландшафтно-екологічне планування (далі – ЛЕП) як модифікація ландшафтного планування, його принципи відмінності. ЛЕП як інструмент інвайронментального менеджменту. Формування екомережі та організація і управління об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ОПЗФ) як ключові сфери залучення ЛЕП у заповідну справу. Напрямки інтеграції національної практики заповідної справи із вимогами включення до Пан'європейської екологічної мережі (ПЄМ). Особливості використання методики ЛЕП для досягнення завдань заповідної справи.

Тема 2. Вихідні положення формування екологічної мережі.

Досвід національних практик розбудови просторових систем екологічної інфраструктури у різних країнах. Визначення поняття «екомережа», її функції. Науково-методологічні основи конструювання екологічної мережі. Роль лісів у складі екологічної мережі. Вихідні положення розміщення лісів та стратегія ландшафтно-екологічного планування.

Рівні територіального планування екологічної мережі: макро-, регіональний та локальний рівень. Співвідношення понять «екологічна мережа» та «мережа ОПЗФ». Ретроспективний аналіз формування мережа ОПЗФ у Радянському Союзі : досвід та результати.

Перелік робочих операцій проектування екомережі на регіональному рівні. Географічні та біогеографічні принципи конструювання екологічної мережі.

Необхідність врахування територіальної структури землекористування у процесі планування та розбудови екомережі. Типи просторових моделей освоєння території. Характеристика типів освоєння території та особливості «вписування» екомережі до «тканини» освоєного ландшафту.

Тема 6. Функції структурних елементів екологічної мережі та ключові завдання їхнього планування.

Типи елементів екомережі, їхня загальна характеристика.

Крупноареальні (ключові) території. Підходи до визначення величини базових елементів. Вибір територій для створення базових елементів. Великі лісові масиви як перспективні території базових резерватів. Правові категорії та форми базових резерватів як об'єктів природно-заповідного фонду України. Механізми утворення крупно ареальних елементів екомережі. Критерії перевірки репрезентативності крупноареальних елементів екомережі. Основи управління резерватами та розробка регламентів природокористування.

Функції екологічних коридорів у складі екомережі. Вихідні умови проектування екологічних коридорів : ширина, довжина, конфігурація, взаємне розміщення. Перспективні території для створення екологічних коридорів: водоохоронні зони річок, вододільні ліси, елементи антропогенного ландшафту та штучні антропогенні конструкції.

Управління буферними зонами. Основні завдання буферних зон: ослаблення крайових ефектів, захист індустріальних центрів від потрапляння тварин, захист від пожеж, збереження «занепадницького» місцеперебування корінних видів.

Функції локальних об'єктів ОПЗФ у структурі екологічної мережі. «Природні», «культурні» та «природно-культурні» локальні об'єкти. Об'єкти «природоохоронного» захисту локальних об'єктів. Естетична цінність та візуальні властивості локальних об'єктів природно-заповідного фонду як основа розвитку туризму.

Розділ 2. Особливості організації об'єктів природно-заповідного фонду та управління ними засобами ландшафтно-екологічне планування.

Тема 1. Функціональне зонування об'єктів природно-заповідного фонду.

Зонування ОПЗФ. Законодавчі підґрунтя зонування територій ОПЗФ. Зонування біосферних заповідників, національних природних парків, ботанічних садів. Різновиди зон та функціональне навантаження на них.

Тема 2. Пошук перспективних об'єктів для заповідання та розвитку екологічної мережі.

Проблемні та невирішені питання створення екомережі на регіональному рівні. Оцінка та відбір перспективних територій для заповідання: орієнтовні умови добору. Алгоритм пошуку перспективних об'єктів заповідання на місцевому рівні. Проблематика збереження об'єктів культурної спадщини.

Тема 3. Варіативність оціночного етапу ландшафтно-екологічного планування для вирішення різного виду потреб заповідної справи.

Еколого-господарська оцінка району в цілях виявлення основних проблем природокористування. Проблеми визначення рівня антропогенної трансформації ландшафту від структури землекористування. Показники оцінки еколого-господарського стану території: сумарні та інтегральні навантаження від різних впливів та показники-індикатори стану ландшафту в цілому. Алгоритм інтегрального аналізу умов для ЛЕП екомережі регіонального рівня.

Оцінка біорізноманіття і чутливості біотопів. Біорізноманіття. Індекси різноманіття виду (R) та індекс розмірного класу території, необхідної для існування життєздатності популяції виду (S). Екологічна інтерпретація значень індексів. Виокремлення особливо цінних територій.

Оцінка стану і визначення розмірів об'єктів природно-заповідного фонду. Оцінка уразливості об'єктів екомережі. Внутрішні та зовнішні умови, що впливають на уразливість ОПЗФ. Організаційно - правова форма ОПЗФ та правове регулювання природокористування. Морфодинамічний аналіз та геохімічне картографування у складі оцінки еколого-господарської ситуації. Визначення розмірів охоронних зон ОПЗФ.

Тема 4. Екологічна мережа та об'єкти заповідного фонду як основа туристсько – рекреаційного потенціалу території.

Рекреація та туризм – заповідна справа : сфери взаємного перетину інтересів та протиріччя. Природно-культурна спадщина регіонів у туристично-рекреаційній системі. Можливості здійснення туристично-рекреаційної діяльності в різних структурних елементах екомережі.

Форми поєднання цілей охорони природи з цілями розвитку туризму і рекреації. Резервування територій для розвитку туризму та рекреації: туристично-рекреаційна місцевість, природні (природно-історичні) ландшафти, природні парки. Правова форма заповідного об'єкту та регламентація норм та планів природокористування.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	ін д	ср		л	п	лаб	ін д	ср
1	2	3	4	5		7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Ландшафтно-екологічне планування як інструмент формування екологічної мережі.												
Тема 1. Можливості ландшафтно-екологічного планування у галузі заповідної справи в Україні.	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 2. Вихідні положення формування екологічної мережі.	14	4	2			8	14	4	2			8
Тема 3. Функції структурних елементів екологічної мережі та ключові завдання їхнього планування.	14	4	2			8	14		2			12
<i>Разом за розділом 1</i>	42	10	6			26	42	6	6			30
Розділ 2. Особливості організації об'єктів природно-заповідного фонду та управління ними засобами ландшафтно-екологічне планування.												
Тема 1. Функціональне зонування об'єктів природно-заповідного фонду.	10	1	2			7	10					10
Тема 2. Пошук перспективних об'єктів для заповідання та розвитку екологічної мережі.	12	1				11	12					12
Тема 3. Варіативність оціночного етапу ландшафтно-екологічного планування для вирішення різного виду потреб заповідної справи.	14	4				10	14					14
Тема 4. Екологічна мережа та об'єкти заповідного фонду як основа туристсько-рекреаційного потенціалу території.	12	2				10	12					12
<i>Разом за розділом 2</i>	48	6	2				48					
Усього годин	90	16	8			66	90	6	6			78

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денне	Заочне
1	Міжнародні природоохоронні ініціативи сприяння формуванню екомереж та національна практика України (семінар).	2	2
2	Аналіз прикладів використання ландшафтного та ландшафтно-екологічного планування для потреб організації та оптимізації заповідних територій та екомереж(семінар).	2	2
3	SWOT-аналіз регіональної екологічної мережі: структура,	4	2

	компоненти, функції (практична робота).		
	Всього	8	6

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денне	Заочне
Розділ 1.			
1	Тема 1. Можливості ландшафтно-екологічного планування у галузі заповідної справи в Україні. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - підготовка доповіді та презентації до семінарського заняття №1.	10	10
2	Тема 2. Вихідні положення формування екологічної мережі. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - підготовка до семінарського заняття №2.	8	8
3	Тема 3. Функції структурних елементів екологічної мережі та ключові завдання їхнього планування. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - доопрацювання практичної роботи до здачі.	8	12
Розділ 2			
4	Тема 1. Функціональне зонування об'єктів природно-заповідного фонду. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - самостійне освоєння додаткового обсягу матеріалів розд. 2,3,4 (с. 18-51) посібника «Природно-заповідний фонд: земельні питання» із переліку інформаційних ресурсів дисципліни.	7	10
5	Тема 2. Пошук перспективних об'єктів для заповідання та розвитку екологічної мережі. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - самостійне освоєння додаткового обсягу матеріалів розд. 3,4,5 (с. 29--62) посібника «Виявлення територій, придатних для оголошення об'єктами природно-заповідного фонду» із переліку інформаційних ресурсів дисципліни.	11	12
6	Тема 3. Варіативність оціночного етапу ландшафтно-екологічного планування для вирішення різного виду потреб заповідної справи. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки;	10	14
7	Тема 4. Екологічна мережа та об'єкти заповідного фонду як основа туристсько- рекреаційного потенціалу території. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - самостійне освоєння додаткового обсягу матеріалів підр. 1.3 (с. 46-51) та підр. 3.1 та 3.2(с.75-84) посібника «Правовий режим природно-заповідного фонду України: історія формування, юридичні аспекти та закордонний досвід» із переліку інформаційних ресурсів дисципліни.	10	12
	Всього	66	78

6. Індивідуальні завдання Не передбачено

7. Методи контролю

В процесі вивчення дисципліни використовуються наступні контролю: поточний протягом семестру; приймання індивідуальних завдань (контрольних робіт, передбачених навчальним планом); підсумковий семестровий.

Поточний контроль проводиться науково-педагогічним працівником у формі усного опитування або письмового контролю на практичних заняттях та лекціях. Можливо проведення поточного контролю у формі колоквіуму, комп'ютерного тестування.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання та проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу і в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою дисципліни.

Виконання практичних, контрольних робіт оцінюються в балах, які потім додаються і переводяться в оцінку за національною та міжнародною системами відповідно до критеріїв, прийнятих в університеті.

8. Схема нарахування балів

Розділ 1			Розділ 2				Практикум		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзаме н	Сума
T1, C1	T2, C2	T3, C2	T1, C3	T2, C4	T3, C5	T4, C6	П1 5	П2 5	K1	60	40	100
5	5	5	5	5	5	5	ПЗ 5		10			

T1, T2 ... – поточний експрес-контроль за матеріалами теми розділу;

C1, C2 ... – самостійна робота за матеріалами теми розділу;

П1, П2 ... – практичні або семінарські роботи;

K1 – контрольна робота, передбачена навчальним планом.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати протягом навчального семестру становить **60 балів**.

Кількість балів, що нараховуються за результатами *поточного контролю знань* (T1, T2...) та виконання завдань *самостійної роботи* (C1, C2...) навчального матеріалу дисципліни, засвоєного на лекційних заняттях та за рахунок самостійного опрацювання матеріалу становить 35 балів (відповідно 5 балів із кожної з тем).

За матеріалами розділів заплановано проведення 7 поточних експрес-контролів (з Розділу 1 – 3, з Розділу 2 – 4), кожен з яких містить 2 контрольні завдання відкритого типу, що передбачають однозначну відповідь. Кожна правильна відповідь оцінюється 1 бал.

Результати самостійної роботи, що підлягають контролю і оцінці, розміщені у конспекті лекцій. До кожної з тем навчального матеріалу наведені питання до самоперевірки, відповіді на які, підготовлені в письмовій формі (обсяг відповіді на 1 запитання не менше 1500 і не більше 3000 знаків без пробілів) оцінюється в 3 бали для кожної із тем.

Кількість балів, що нараховуються за результатами виконання *практичних робіт або семінарських занять* протягом семестру становить 12 балів.

Максимальна оцінка за виконання однієї практичної (або семінарської) роботи становить 4 бали. Нарухування балів за виконання кожної практичної роботи здійснюється у такий спосіб:

3 бали – завдання практичної роботи досягнуто в повній мірі, студент вміло використовує набуті навички та оперує набутими термінами;

2 бали – робота виконана, завдання практичної роботи досягнуто, але містить одну суттєву або декілька несуттєвих помилок, студент використовує набуті навички та оперує набутими термінами;

1 бал – робота виконана, завдання практичної роботи частково досягнуто, студент частково використовує набуті навички;

0 балів – робота не виконана;

- +1 бал – практична робота виконана і здана вчасно,
- +1 бал – оформлення відповідає вимогам нормконтролю.

Кількість балів, що нараховуються за результатами виконання 1-єї контрольної роботи, що передбачена навчальним планом складає 9 балів.

Контрольна робота проводиться у формі комп'ютерного тестування, що нараховує 20 завдань закритої форми (по 0,5 балів з кожну вірну відповідь).

Умовою допуску до складання екзамену є здача повного комплексу виконаних практичних та семінарських робіт та всіх завдань самостійної роботи.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за результатами екзаменаційного контролю становить 40 балів.

Екзаменаційний контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування та містить 40 завдань закритого та відкритого типу (по 1 балу за кожну вірну відповідь).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Приклад екзаменаційного тесту (40 б.)

Кожна правильна відповідь – 1 бал

- 1) До головних екологічних функцій лісів відносяться: а. санітарно-гігієнічна, декоративна, ресурсна; б. кліматоутворююча, кліматорегулююча, водоохоронна, ґрунтоохоронна, санітарно-гігієнічна, біологічна; с. естетична, рекреаційна, освітньо-пізнавальна.
- 2) Великі лісові масиви, орієнтовані в широтному напрямку, сприяють: а. гальмуванню повітряних мас; б. гальмуванню процесів сезонних підтоплень; с. гальмуванню міграцій тваринного світу.
- 3) Найбільшу роль як оселища у збереженні біорізноманіття у складі регіональної екологічної мережі відіграють: а. крупноареальні базові території; б. екологічні коридори; с. локальні елементи;
- 4) Більшість існуючих наразі заповідних територій являють собою : а. повноцінні екосистеми; б. не повноцінні (не повні) екосистеми; с. соціо-екосистеми.
- 5) Включення до складу екомережі усього розмаїття природних екосистем і культурних ландшафтів певного регіону це – : а. принцип технологічності екомережі; б. принцип відносної простоти устрою; с. принцип функціональної розвинутості.
- 6) Фундаментальними процесами, критичними для природних систем, які мають забезпечувати сталість довкілля, і які мають підтримуватися в тому числі практикою заповідної справи є : а. процеси функціонування ландшафту; б. процеси антропогенізації ландшафту; с. процеси планування ландшафту.
- 7) Водоохоронні зони, санітарно-захисні, охоронні зони заповідних територій у складі екологічної мережі здебільшого розглядаються як: а. екологічні коридори; б. буферні зони; с. локальні елементи.
- 8) Екологічні коридори, в ідеальному варіанті, не повинні перетинатися із _____, тому їх необхідно проектувати у місцевостях із їхньою невисокою щільністю. а. лісовими масивами мисливських угідь; б. штучними бар'єрами, передусім автодорогами; с. гідрологічними об'єктами рибогосподарського призначення.
- 9) Ландшафтно-екологічне планування як різновид еколого-орієнтовного територіального планування у теоретичному та методологічному відношенні є: а. повністю тотожним ландшафтному плануванню ; б. повністю відмінним від ландшафтного планування; с. близьким ландшафтному плануванню, проте має ряд принципових відмінностей.

10) Синонімічними до терміну *екологічна мережа* є наступна група термінів: а. екологічний каркас, національний траст, мережа диких земель; б. мережа заповідних територій, мережа ІВА-територій; с. екосистема, геосистема, природно-територіальний комплекс.

11) У лісовій та лісостеповій зонах Євразії у якості особливо цінних ключових територій екологічної мережі прийнято розглядати . а. різнопорідні та різновікові лісові масиви; б. монопорідні та різновікові лісові масиви; с. лісові масиви, складені деревами однієї породи та одного віку.

12). Складність підтримки і відтворення популяцій великих копитних та хижих ссавців в контексті формування екомережі полягає в : а. потребі суворої заборони мисливства; б. потребі виділення великих, зв'язаних між собою площ годівлі та оселищ; с. еволюційного вимирання даних видів.

13) Планування національної екологічної мережі вимагає керування управлінським принципом а. «знизу до гори»; б. «згори до низу»; с. «жорсткої вертикалі».

14) Центральним, найбільш зручним і операційному плані рівнем планування екологічної мережі є: а. національний рівень; б. регіональний рівень; с. локальний рівень.

15) Співвідношення між поняттями «екомережа» та «мережа об'єктів природно-заповідного фонду» можна охарактеризувати наступним чином .

а. «екомережа» є складовою «мережі об'єктів природно-заповідного фонду» ; б. «мережа об'єктів природно-заповідного фонду» є складовою «екомережі»; с. обидва поняття синонімічні; д. гідрологічними об'єктами рибогосподарського призначення.

16) Можливість поетапного формування та постійного вдосконалення ускладнення і розгалуження структури екологічної мережі певної території забезпечується :

а. принципом транскордонності; б. принципом вибору оптимальних організаційно-правової форми об'єкта екомережі; с. принципом відкритості екологічної мережі.

17) Відношення між біорізноманіттям і ландшафтним різноманіттям можна охарактеризувати у наступний спосіб : а. біорізноманіття залежить від ландшафтного різноманіття; б. ландшафтне різноманіття залежить від біорізноманіття; с. обидва терміни самодостатні і не залежать один від одного.

18) Біологічні аборигенні види, що мають точкове або обмежене поширення або низьку щільність розподілу в межах певної території. а. перебувають під високим ризиком вимирання, потребують підтримки життєздатності популяцій; б. перебувають під середнім ризиком вимирання, не потребують підтримки життєздатності популяцій; с. не перебувають під ризиком вимирання.

19) «Вимирання видів, які рівномірно поширені на території своїх ареалів, менш імовірно в порівнянні з видами, що мають розірвані ареали з дискретно розташованими середовищами існування» це твердження : а. частково вірне; б. повністю вірне; с. не вірне.

20) Чи може існувати потреба при плануванні екомережі зберігати на тільки природні процеси функціонування ландшафтів, але і деякі усталені «традиційні» практики здійснення господарювання? а. Так, може, якщо практика господарювання забезпечує підтримку певного інваріанту (або стану) ландшафту (наприклад, сінокосіння, випас худоби тощо); б. Так може, якщо припинення цього виду господарювання загрожує економічному занепаду місцевої громади; с. Ні, не може. Підтримуються виключно природні процеси;

21) Недоліком багатьох планів охорони дикої природи називають тяжіння до «консервації» об'єктів заповідання. Причиною вважати це негативною рисою є те, що ...: а. «консервація дикої природи» потребує значних економічних витрат; б. «консервація дикої природи» неможлива, адже відбуваються короткочасні та довготермінові екологічні зміни; с. «консервація дикої природи» вимагає заборони рекреаційної діяльності.

22) Поєднання лісових і збезлісених територій, що характеризується приблизною рівністю розораних і природних ділянок відповідає: а. каскадному типу освоєння; б. мозаїчному типу освоєння; с. прирічковому типу освоєння.

23) У термінології екологічної біогеографії крупноареальні елементи екомережі називають...

а. базовими резерватами; б. базовими коридорами; с. базовими територіями відновлення природи.

24) Виокремлення земель у якості базових резерватів для включення до складу екомережі є:

а. «болісним» процесом для землекористувачів та місцевих органів самоврядування; б. регламентованим процесом, що потребує незначних витрат зусиль і часу; с. нормативно жорстко визначеним процесом передачі земель;

25) Серед фахівців у галузі заповідної справи усталеною є думка: а. екологічні якості базового резервату не залежать від його розмірів; б. більші за площею резервати є «кращими», ніж невеликі через низку факторів; с. невеликі резервати «кращі» за великі, адже легше контролювати природоохоронний режим.

26) Формування переліку базових резерватів має враховувати ландшафтну структуру району планування: а. так, твердження вірне; б. ні, твердження частково вірне; с. ні, твердження не вірне.

27) Серед заходів відновлення природних умов на територіях новостворених базових резерватів прийнятним є такий:

а. винищення не аборигенних видів рослинності; б. деструкція автомобільно-дорожньої інфраструктури; с. реінтродукція знищених видів тварин.

28) До завдань екологічних коридорів у складі екологічної мережі не входить: а. підтримка цілісності мережі за рахунок зв'язування розрізнених резерватів; б. забезпечення переміщення рухомих біотичних та абіотичних компонентів природи; с. забезпечення біотопічної функції ландшафту.

29) Фрагментація ландшафту – негативний екологічний процес, сутність якого полягає у: а. розбитті великих просторів природних оселищ на менші, ізольовані ділянки; б. відірваності великих просторів антропогенних оселищ від природних оселищ; с. втраті зв'язності між компонентами ландшафту у його вертикальній структурі.

30) Невеликі пам'ятки природи, зелені зони невеликих населених пунктів, об'єкти неживої природи, що охороняються, пам'ятки історії та культури у складі екомережі можуть бути визначені як: а. буферні зони; б. точкові (локальні) елементи; с. екологічні коридори.

31) Практика включення територій рекультивації і відновлення природи притаманна передусіма. країнам що, розвиваються; б. країнам із високим рівнем екологічної свідомості; с. країнам із високим рівнем економічного розвитку.

32) Поділ певної природоохоронної території на функціональні ділянки, в яких будуть різні режими збереження, відтворення та використання природних ресурсів в залежності від особливостей та потреб природних комплексів, що охороняються називається – це... а. планування; б. зонування; с. ранжування.

33) Над збереженням, вивченням, акліматизацією, розмноженням в спеціально створених умовах та ефективним господарським використанням рідкісних і типових видів місцевої та світової флори працюють у такій категорії об'єктів природно-заповідного фонду як...

а. ботанічний сад; б. природний заповідник; с. національний природний парк.

34) Серед усіх категорій об'єктів природно-заповідного фонду зони регульованої та стаціонарної рекреації має тільки: а. ботанічний сад; б. природний заповідник; с. національний природний парк.

35) Економічно доцільнішим способом еколого-господарчої оцінки території планування на регіональному рівні є. а. розробка еколого-картографічної оцінки; б. використання комплексу інтегральних показників оцінки; с. комплексні географічні оцінки.

36) Важливою складовою частиною процедури ландшафтно-екологічного планування по відношенню до цілі збереження біорізноманіття є: а. оцінка біорізноманіття і чутливості біотопів; б. еколого-господарська оцінка; с. оцінка конфліктів природокористування.

37) Принцип сталості по відношенню до мети формування екомережі полягає у ...

а. необхідність планування та організації таких екомереж, які зберігали б стійкість до короткочасних і довготривалих змін умов навколишнього середовища і були б здатні підтримувати еволюційний потенціал організмів протягом багатьох поколінь; б. необхідність підтримання життєздатних популяцій всіх аборигенних видів у природному співвідношенні чисельності і в природних межах; с. необхідність існування в просторі екомережі усього розмаїття природних екосистем, у тому числі екотонів - переходів між екосистемами.

38) Виявлення атрактивності ареалів самодіяльної рекреації, виявлення ареалів зосередження

пам'яток історії та архітектури відбувається у ході такого кроку ландшафтно-екологічного планування : а. оцінка інтенсивності конфліктів природокористування; б. інвентаризація землекористування; с. аналіз формування туристично-рекреаційної системи.

39) Території, що резервуються з метою наступного заповідання, використовуються за цільовим призначенням з додержанням особливих вимог охорони навколишнього природного середовища, що визначаються рішеннями про резервування :а. залишаючись у віданні їхніх землевласників та землекористувачів; б. підлягаючи зміні власності на державну; с. підлягаючи зміні функціонального призначення земель.

40) Розширення існуючих територій природно-заповідного фонду в Україні.... а. здійснюється за процедурою створення нових територій з незначними доповненнями, б. здійснюється за окремою процедурою виділення земель; с. законодавчо не регламентовано.

9. Рекомендована література

Базова література

1. Максименко Н. В. Ландшафтно-екологічне планування: теорія та практика : монографія. Харків: Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 216 с.

2. Максименко Н. В. Ландшафтно-екологічне планування в інвайронментальному менеджменті територій локального рівня організації довкілля : дис. докт. геогр. наук : 11.00.11 – конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. Харків, 2018. 463 с.

3. Колбовский Е. Ю. Ландшафтное планирование : учеб. пос. для студ. высш. учеб. зав. :Издательский центр «Академия», 2008. 336 с.

Допоміжна література

1. Landscape-scale Conservation Planning / eds. C. Trombulak, R. F. Baldwin. Springer Dordrecht Heidelberg London New York. 427 p. DOI 10.1007/978-90-481-9575-6

2. Ландшафтне планування в Україні / Л. Г. Руденко, Є. О. Маруняк, О. Г. Голубцов та ін.; під ред. Л. Г. Руденка. К. : Реферат, 2014. 144 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Виявлення територій, придатних для оголошення об'єктами природно-заповідного фонду. Інструктивні і методичні матеріали / О. Василюк, К. Норенко, К. Полянська, С. Шутяк, Д. Ширяєва; за заг. редакцією О. Кравченко. Львів, 2018, 136 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/2483_EPL_Vuyavlenna_terutoriy_PZF_NET.pdf?fbclid=IwAR1D0eWETBE_Txyw2fj1mshebHRHRgsyvyQfQjYdvmkyBMY7ZqyjVFRus3Hs

2. Виявлення територій, придатних для оголошення об'єктами природно-заповідного фонду / О. Василюк, А. Драпалюк, Г. Парчук, Д. Ширяєва; за заг. редакцією О. Кравченко. Львів, 2015, 80 с. URL: http://epl.org.ua/images/pdf/people/1767_EPL_Posibnyk_Fond_Zapovidnuk.pdf

3. Правовий режим природно-заповідного фонду України: історія формування, юридичні аспекти та закордонний досвід (посібник) / за заг. ред. О. Кравченко. Львів : Видавництво «Компанія «Манускрипт», 2017. 92 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/2116_EPL_PZF-Ukrainy_internet_versia.pdf

4. Природно-заповідний фонд: земельні питання (посібник) / за заг. ред. О. Кравченко. Вид-во «Компанія «Манускрипт»». Львів, 2017. 104 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/2281_EPL_PZF_Posibnuk.pdf

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни
планування заповідних територій
(назва дисципліни)

Ландшафтно-екологічне

Дію робочої програми продовжено: на 2020 /2021 н. р.

Заступник директора Каразінського навчально-наукового інституту екології

(підпис)

Кучер А.В.
(прізвище, ініціали)

«31 » серпня 2020 р.

Голова науково-методичної комісії Каразінського навчально-наукового інституту екології

(підпис)

Максименко Н.В.
(прізвище, ініціали)

«31 » серпня 2020 р.